

KS. PAWEŁ MACIASZEK

OBRZĘD CHRZTU ŚWIĘTEGO W KOŚCIELE ANGLIKAŃSKIM

Dla wiernych Kościoła anglikańskiego chrzest jest nie tylko pierwszym sakramentem, znakiem, dzięki któremu chrześcijanie odróżniają się od nieochrzczonych, lecz także wydarzeniem rozpoczynającym w ochrzczonym nowe życie dzięki wszczępieniu go do Kościoła. Spełniają się wówczas obietnice odpuszczenia grzechów, stawania się synami Bożymi i naznaczenia pieczęcią Ducha Świętego. Bez względu na to czy sakrament ten przyjmuje dziecko, czy też osoba dorosła – zgodnie z wolą Chrystusa, przez moc modlitwy – dokonuje się wtedy potwierdzenie i wzmocnienie wiary.

Chrzest oznacza nowe narodziny człowieka w królestwie Bożym. Jest sakramentem, który może być przyjmowany tylko raz w życiu i często przedstawiany jest on jako początek podróży z Bogiem, którą ochrzczony kontynuuje przez całe swoje życie. Dotyczy to zarówno dzieci, jak też coraz liczniej proszących o chrzest dorosłych¹.

1. STRUKTURA OBRZĘDU

Dokumenty Kościoła anglikańskiego jednoznacznie podkreślają, że zgodnie z nauką Chrystusa² chrzest musi być sprawowany przy użyciu wody (zanu-

Ks. dr PAWEŁ MACIASZEK – wykładowca liturgiki w Wyższym Seminarium Duchownym i Instytucie Teologicznym w Częstochowie; adres do korespondencji: ul. Ogrodowa 22/44, 42-200 Częstochowa; e-mail: kspmaciaszek@poczta.onet.pl

¹ *Article XXVII of the Articles of Religion*. W: *The Book of Common Prayer and Administration of the Sacraments, and other Rites and Ceremonies of the Church according to the Use of the Church of England together with The Psalter or Psalms of David. Pointed as they are to be sung or said in Churches and the Form and Manner of making, Ordaining and Consecrating of Bishops, Priest, and Deacons*. London [b.r.w.] s. 696.

² Dokumenty przywołują polecenie Chrystusa z Mt 28, 19.

rzenie w niej lub polanie) oraz przez wezwanie imion Trójcy Świętej – Ojca, Syna i Ducha Świętego. Ważnie udzielać może go nie tylko biskup czy prezbiter, lecz w niebezpieczeństwie śmierci także osoba świecka (gdy sprawuje go z zachowaniem wcześniej wspomnianych przepisów). Do ważności sakramentu muszą być spełnione koniecznie trzy warunki: właściwa materia (woda), poprawna forma (słowa wezwania Trójcy Świętej) oraz właściwa intencja³. Ich spełnienie zapewnia poprawne celebrowanie zbawczego wydarzenia, które przynosi łaskę Boga niezależnie od moralnego, duchowego czy fizycznego stanu kandydata. Przewodniczącego liturgii chrztu rubryki nazywają „the president” lub „minister”, co w praktyce najczęściej oznacza kapłana wspólnoty parafialnej lub kogoś upoważnionego do celebrowania tego sakramentu.

Liturgia ta – jeśli nie zachodzą przeszkody – powinna być sprawowana przez duszpasterza podczas niedzielnego zgromadzenia, kiedy uczestniczy najwięcej członków wspólnoty parafialnej⁴. Gdy we wspólnocie obecny jest biskup, to właśnie on winien przewodniczyć obrzędowi. Poszczególne części obrzędu, nie wyznaczone dla przewodniczącego, mogą sprawować inni.

W Kościele anglikańskim występują dwa obrzędy udzielania chrztu: pierwszy zawarty jest w pochodzącej z 1662 r. *The Book of Common Prayer* (księga często określana jest skrótem BCP), drugi zaś z zatwierdzonej w 1998 r. książki *Common Worship*. Zasadniczą różnicę między nimi stanowi język – w przypadku drugiej książki, pochodzącej z końca XX wieku, jest to współczesna angielszczyzna, a zatem język łatwiejszy do zrozumienia, toteż zazwyczaj (tzn. jeżeli okoliczności nie przemawiają inaczej) stosowany jest ten właśnie obrzęd.

Dodatkową różnicę między wymienionymi obrzędami stanowi zawarta w *Common Worship* możliwość złożenia przez osobę dorosłą przystępującą do chrztu świadectwa wiary, czyli wy tłumaczenia, dlaczego podjęła decyzję przyjęcia tego sakramentu i pójścia za Chrystusem. Świadectwo takie składają, oczywiście, jedynie osoby dorosłe⁵.

³ N. Whitehead, H. Whitehead. *Baptism Matters*. London 1998 s. 5.

⁴ *The Canons of the Church of England*. Canon B 21.

⁵ Jak zauważa anglikański duchowny Tony Windross, w Kościele anglikańskim z upływem lat obniża się procent ludzi proszących o chrzest dla swoich dzieci. W przybliżeniu stwierdza się, że w poprzednim stuleciu o sakrament ten prosiło $\frac{3}{4}$ rodziców, obecnie $\frac{1}{4}$. Jednakże nawet ta obniżona liczba wiernych rzadko kieruje się poprawnym rozumieniem tego wydarzenia w życiu człowieka. Przyczynami, które wymienia się dla uzasadnienia takiej postawy są: uśpione poczucie religijności, akcentowanie tradycji społecznej w nadawaniu imienia, sposobność do rodzinnej biesiady z okazji narodzin dziecka. Zob. T. Windross. *The Thoughtful Guide to Faith*. Winchester–New York 2004 s. 45.

Ostatnią różnicą jest sposób udziału zgromadzenia wiernych w obrzędzie sakramentu. Według *The Book of Common Prayer* udział wspólnoty ogranicza się tylko do odpowiedzi „Amen” na końcu modlitw. *Common Worship* przewiduje natomiast składanie przez zgromadzonych wówczas wiernych obietnicy podtrzymywania nowo ochrzczonych w podjętym przez nich życiu w Chrystusie. Ponadto łączą się oni z przyjmującymi chrzest w wyznawaniu chrześcijańskiej wiary i witają ich jako nowych członków Kościoła.

Na liturgię chrztu (sprawowaną zarówno podczas Mszy św., jak i poza nią) składają się następujące elementy:

- PRZYGOTOWANIE – pozdrowienie i modlitwa dziękczynna za dziecko, wprowadzenie z przedstawieniem kandydatów do chrztu oraz kolekta, czyli modlitwa zbierająca modlitwy wiernych i kończąca obrzędy wstępne;
- LITURGIA SŁOWA BOŻEGO – czytanie fragmentu Pisma św. Starego lub Nowego Testamentu (nie będące Ewangelią) i psalm, fragment Ewangelii oraz kazanie;
- LITURGIA CHRZTU – przedstawianie kandydatów do przyjęcia tego sakramentu (jeśli nie uczyniono tego w części przygotowania), ujawnienie decyzji odwrócenia się od zła i szatana oraz wybrania kroczenia za Chrystusem, nakreślenie znaku krzyża, modlitwa nad wodą, wyznanie wiary, chrzest, przemówienie skierowane do zgromadzonych (zwłaszcza rodziców i chrzestnych) z możliwością modlitwy za nich, przywitanie ochrzczonych we wspólnocie dzieci Bożych i przekazanie znaku pokoju, modlitwa wstawiennicza wiernych ukazująca przed chwilą ochrzczonych jako włączonych do wspólnoty Kościoła oraz jako mogących wzrastać w świętości i mogących osiągnąć życie z Bogiem w Królestwie Niebieskim (modlitwa ta może być odmówiona bezpośrednio przed przywitaniem i znakiem pokoju), modlitwa „Ojcze nasz” (jeśli chrzest ma miejsce podczas Mszy św., wówczas odmawia się ją przed Komunią św.);
- ROZESŁANIE – błogosławieństwo, wręczenie zapalanej świecy (obrzędy zaznaczają, że zapalenie świecy – paschału lub innej większej – może mieć miejsce także przy składaniu decyzji wyrzeknięcia się szatana a podania się Chrystusowi), wezwanie do rozejścia⁶.

⁶ *Common Worship. Initiation Services*. London 1998 s. 14-15. Poszczególne elementy obrzędu chrztu określane są następującymi terminami: PREPARATION – Greeting (Thanksgiving prayer for a Child), Introduction (Presentation of the Candidates), Collect; LITURGY OF THE WORD – Readings and Psalm, Gospel, Sermon; LITURGY OF BAPTISM – Decision, Signing with the Cross, Prayer over the Water, Profession of Faith, Baptism, Commission, Welcome and Peace; PRAYERS – Prayers of Intercession, Lord’s Prayer; SENDING OUT – Blessing, Giving of a Lighted Candle, Dismissal.

Trzy elementy: namaszczenie olejem krzyżma świętego, nałożenie białej szaty i wręczenie zapalanej świecy – jako nieobowiązkowe – pochodzą z księgi *Common Worship*.

Liturgia chrztu rozpoczyna się od przedstawienia Kościołowi przez przewodniczącego tych, którzy mają być przyjęci do tej wspólnoty. Następnie zadaje on trzy pytania – pierwsze skierowane do wszystkich obecnych, pozostałe do rodziców i chrzestnych:

- „Wiara jest darem Boga dla Jego ludzi. W chrzcie Pan przyłącza do nas (wspólnoty) tych, których wzywa. Ludu Boży, czy będziecie witać te dzieci (tych kandydatów) i podtrzymywać ich w nowym życiu w Chrystusie?”⁷;
- „Rodzice i chrzestni, Kościół przyjmuje te dzieci z radością. Dzisiaj pokładamy nadzieję w Bogu, że będą wzrastać wierze. Czy wy będziecie modlić się za nich, pociągając ich przez swój przykład, trwając we wspólnocie wiary i krocząc z nimi drogą Chrystusa?”⁸;
- „W chrzcie te dzieci zaczynają podróż wiary. Wy przemawiacie za nich dzisiaj. Czy będziecie opiekować się nimi, pomagać im zajmować wyznaczone w życiu i służbie miejsce w Chrystusowym Kościele?”⁹.

Przewidziana w rytuale odpowiedź na te pytania brzmi: „Z Bożą pomocą, będziemy”.

Po opisanym dialogu udzielający sakramentu kreśli znak krzyża na głowie kandydata do chrztu. Wypowiada przy tym słowa: „Chrystus domaga się Ciebie jako swojej własności. Przyjmij znak Jego krzyża”¹⁰. Szafarz może zaprosić do naznaczenia tym znakiem swojego dziecka także rodziców i chrzestnych. Następnie dodaje: „Nie wstydź się wyznawać wiary w Jezusa ukrzyżowanego”¹¹. Wszyscy obecni dodają: „Walcz dzielnie jako uczeń Chrystusa przeciwko grzechowi, światu i szatanowi i pozostań pełen wiary w Chrystusa do końca twojego życia”¹². Zanim obecni na liturgii zakończą

⁷ „Faith is the gift of God to his people. In baptism the Lord is adding to our number those whom he is calling. People of God, will you welcome these children/candidates and uphold them in their new life in Christ?”.

⁸ „Parents and godparents, the Church receives these children with joy. Today we are trusting God for their growth in faith. Will you pray for them, draw them by your example into the community of faith and walk with them in the way of Christ?”.

⁹ „In baptism these children begin their journey in faith. You speak for them today. Will you care for them, and help them to take their place within the life and worship of Christ’s Church?”

¹⁰ „Christ claims you for his own. Receive the sign of his cross”.

¹¹ „Do not be ashamed to confess the faith of Christ crucified”.

¹² „Fight valiantly as a disciple of Christ against sin, the world and the devil, and remain faithful to Christ to the end of your life”.

wspólnym „Amen” część naznaczania znakiem krzyża, przewodniczący wypowiada modlitwę: „Niech wszechmogący Bóg wybawi Cię od sił ciemności, przywróci w tobie obraz Jego chwały i prowadzi w świetle i posłuszeństwie Chrystusa”¹³.

Celebrujący chrzest, polewając wodą lub zanurzając w niej przyjmującego ten sakrament, wypowiada doń słowa (wymieniając na początku jego imię): „Ja ciebie chrzczę w imię Ojca i Syna, i Ducha Świętego. Niech Bóg, który przyjął cię przez chrzest w swoim Kościele, wyleje na ciebie bogactwa swojej łaski, abyś we wspólnocie Chrystusowych pielgrzymów mógł codziennie być odnawiany przez Jego namaszczenie Duchem i dotarł do dziedzictwa świętych w chwale”¹⁴.

W części powitania i przekazania znaku pokoju celebrans zwraca się do ochrzczonych (wymieniając ich imiona): „Jest jeden Pan, jedna wiara, jeden chrzest: *N.* i *N.*, przez jednego Ducha my wszyscy jesteśmy ochrzczeni w jednym cielem”¹⁵. Do tych prawd zgromadzeni na uroczystości wierni dodają: „Witamy was (ciebie) we wspólnocie wiary; jesteśmy dziećmi tego samego Ojca niebios; witamy was (ciebie)”¹⁶.

Przewodniczący liturgii lub inna osoba może przekazać nowo ochrzczonym zapaloną świecę. Na skierowane do nich słowa celebransa: „Bóg przyjął nas z panowania ciemności i dał nam miejsce z świętymi w świetle. Ty otrzymałeś światło Chrystusa; chodź w tym świetle przez wszystkie dni twego życia”¹⁷ wszyscy odpowiadają: „Świeć jako światło w świecie dla chwały Boga Ojca”¹⁸.

Dziecko, które ma przyjąć sakrament chrztu, powinno być przyniesione do chrzcielnicy przez troje chrzestnych – dwie osoby tej samej płci co dziecko, a jedną odmienną. Kiedy sakrament ten przyjmuje osoba dojrzała w latach, ona także powinna wybrać troje (w ostateczności dwoje) spon-

¹³ „May almighty God deliver you from the powers of darkness, restore in you the image of his glory, and lead you in the light and obedience of Christ”.

¹⁴ „May God, who has receive you by baptism into his Church, pour you the riches of his grace, that within the company of Christ’s pilgrim people you may daily be renewed by his anointing Spirit, and come to the inheritance of the saints in glory”.

¹⁵ „There is one Lord, one faith, one baptism: *N.* and *N.*, by one Spirit we are all baptized into one body”.

¹⁶ „We welcome you into the fellowship of faith; we are children, of the same heavenly Father; we welcome you”.

¹⁷ „God has delivered us from the dominion of darkness and has given us a place with the saint in light. You have received the light of Christ; walk in this light all the days of your life”.

¹⁸ „Shine as a light in the world to the glory of God the Father”.

sorów¹⁹, którzy będą gotowi przedstawić kandydata do chrztu i potem uzmysławiać mu jego chrześcijańską godność i wynikające z niej zadania²⁰.

Zaprezentowane treści, składające się na anglikański obrzęd sakramentu chrztu, przybliżają po części prawdę o tym, jak chrzest może kształtować codzienną egzystencję chrześcijanina²¹. Nie zawsze jednak w taki sposób traktują ten sakrament uczestniczący w nim. Wielu rodziców, wraz z pojawieniem się na świecie ich dziecka, pragnie podzielić się tą radosną wiadomością z ich najbliższymi. Stąd też wydawanym z tej okazji rodzinnym przyjęciom nadaje się jakby sakralny charakter. Często można dopatrzeć się w tych spotkaniach podobieństwa do Eucharystii; tak jak Uczta eucharystyczna podtrzymuje Kościół, tak uczta rodzinna podtrzymuje rodzinę. Sakrament chrztu jest jednak czymś znacznie większym niż jedynie okazją do rodzinnego biesiadowania.

Kolejnym zubożonym rozumieniem sakramentu chrztu przez rodziców jest traktowanie go jako odpowiedzi na potrzebę podziękowania Bogu za dar nowego życia. Choć z pewnością jest to postawa zgodna z nauką Kościoła (życie pochodzi bowiem od Stwórcy), to jednak liturgiści i ci, którym bliskie

¹⁹ W Kościele anglikańskim wierni przyjmować mogą godność „godparents” (rodziców chrześniych) lub „sponsors” (nie ma odpowiednika w Kościele rzymskokatolickim). „Godparents” to ci, którzy, obecni przy chrzcie dziecka, deklarują troszczyć się najpierw o poznanie przez nie Boga, a następnie o wzrost wiary. „Sponsors” to ci, którzy są obecni przy chrzcie osoby dorosłej lub jej bierzmowaniu; przez modlitwę wspierać ją będą w podróży wiary w Boga. Podział ten akcentuje inny rodzaj troski o rozwój wiary przyjmujących sakrament chrztu. *Common Worship. Initiation Services* s. 17.

²⁰ N. Whitehead, H. Whitehead. *Baptism Matters* s. 39.

²¹ Rozważając ryt sakramentu chrztu w Kościele anglikańskim, warto przywołać postać Martina Bucera (1491-1551), wybitnego teologa ewangelickiego i przedstawiciela reformacji szwajcarskiej, opowiadającego się za nauką Lutera. Na zaproszenie bpa Cranmera przybył on do Anglii i został profesorem teologii w Cambridge. Miał wpływ na sformułowanie i rozwój doktryny anglikańskiej. Jako prekursor purytanizmu w wydanej przez siebie pracy, znanej powszechnie jako *Censura*, dokonał analizy pierwszej angielskiej księgi modlitw *Prayer Book* (1549). Publikacja Bucera zawiera m.in. następującą krytykę rytu chrztu: a) sakrament ten nie powinien być sprawowany podczas porannych czy wieczornych modlitw, ale przed Mszą św., na którą gromadzi się jak największa liczba wiernych; b) modlitwa przy naznaczaniu krzyżem, pytania dotyczące wyrzekania się zła i wyznanie wiary nie powinny być kierowane do dziecka, ponieważ ono ich nie rozumie; c) błogosławieństwa nie powinny dotyczyć przedmiotów nieożywionych, np. takich jak woda; d) stosowanie egzorcyzmu jest uzasadnione jedynie w przypadku wpływu demona; e) użycie oleju krzyżma świętego i namaszczenie nim, chociaż są to starożytne zwyczaje, nie jest już budujące, lecz pobudza przesąd. Zob. *The Study of Liturgy*. Red. Ch. Jones, G. Wainwright, E. Arnold, P. Bradshaw, London–New York 1992² s. 158-159; E. C. Whitaker. *Martin Bucer and the Book of Common Prayer*. Great Wakering 1974 s. 82-100; J. D. C. Fisher. *Christian Initiation. The Reformation Period*. London 1970 s. 96-104.

są poglądy purytanizmu²², nie mogą pozwolić na pominięcie najistotniejszych treści zbawczych zawartych i przekazywanych w sakramencie chrztu. Gdyby poprzestać jedynie na wymienionych treściach, wówczas Kościół przyczyniałby się do postępującej w świecie XXI wieku sekularyzacji²³. W pierwszych wiekach Kościoła anglikańskiego wymagano, by dzieci były przynoszone do chrztu jak najszybciej, zaraz po urodzeniu. Nie dociekano wówczas, czy deklarowane podczas obrzędu zobowiązania będą mogły być wypełnione. Taki zwyczaj zakorzenił się w mentalności wiernych tak głęboko, że stawianie rodzicom i rodzicom chrzestnym wymagań, dzięki którym można by nabrać przekonania odnośnie do rozumienia chrztu i możliwości spełnienia deklarowanych wówczas zobowiązań, powoduje zmianę stosunku do Kościoła²⁴. Koniecznym jest jednak przypominać odpowiedzialnym za religijne wychowanie dziecka o tym, że w sumie najłatwiejszym dniem dla rodziców i chrzestnym jest sam dzień chrztu świętego – odpowiadanie na pytanie celebrującego ten sakrament nie jest wówczas trudne. Wysilek wynikający z przyjętej odpowiedzialności ma być jednak podejmowany przez wszystkie kolejne dni²⁵.

2. TEOLOGIA OBRZĘDU

Wśród rodziców proszących o chrzest dla swojego dziecka są tacy, którzy czynią to, oczekując, że „something of God” – „coś Boskiego”²⁶ spłynie na ich dziecko. W odpowiedzi na to oczekiwanie można i trzeba, choćby pokrótce, zgłębić teologię opisywanego sakramentu, o którym mówi się, że urzeczywistnia następujące prawdy: daje udział w nowym życiu, dokonuje

²² Purytanizm to ruch religijno-społeczny w XVI- i XVII-wiecznej Anglii, mający na celu „oczyszczenie” Kościoła anglikańskiego z pozostałości po katolicyzmie w liturgii i teologii. Drogą do tego miało być położenie akcentu między innymi na prostotę liturgii, indywidualne studium Pisma świętego i przestrzeganie zasad moralnych.

²³ W i n d r o s s. *The Thoughtful* s. 46.

²⁴ Tamże s. 46-47. Zwyczaj, o którym mowa, autor nazywa „open baptism”, „chrztem otwartym”, a mianem „chaosu” określa panującą niezgodność między tym, co chrzest oznacza, a rozumieniem tego sakramentu. Jego zdaniem kierowane przy okazji chrztu pod adresem rodziców i rodziców chrzestnych wymagania dotyczące życia moralnego i religijnego nie powinny być pomijane. W przeciwnym razie Kościół straci wyjątkową możliwość, by m.in. przekonać ich, że interesuje się i cieszy ich dzieckiem, oraz wy tłumaczyć znaczenie sakramentu, który mówi o ludzkim szczęściu.

²⁵ Zob. G. L e g o o d, I. M a r k h a m. *The Godparent's Handbook*. London 1997 s. 73.

²⁶ W i n d r o s s. *The Thoughtful*.

obmycia, usprawiedliwia, nadaje nową godność, pozwala uciec od niebezpieczeństwa ciemności, włącza w Chrystusa²⁷. Wymienione funkcje ukazują wagę chrztu, którego właściwe rozumienie ułatwia symbolika używana w jego celebrowaniu. Słowa i symbole składające się na omawiany obrzęd są bogate w treść i opisują centralne rozumienie chrześcijańskiej wiary. Odzwierciedlają one biblijne treści dotyczące znaczenia ustanowionego przez Jezusa Chrystusa sakramentu²⁸: „liberation” – „wyzwolenie”: 1 Kor 10, 1-4; Kol 1, 12-14; Ap 1, 5; „new creation” – „nowe stworzenie”: Gal 6, 15; 2 Kor 5, 17; Iz 51, 9-11; „new birth” – „nowe narodziny”: J 3, 3n.; 1 P 1, 12; Jk 1, 18; „reconciliation” – „pojednanie”: Rz 5, 6-11; 2 Kor 5, 18-6, 2; „illumination; opening of eyes, ears, hearts and minds” – „oświecenie; otwarcie oczu, uszu, serc i umysłów”: 2 Kor 4, 4-6; Rdz 1, 3; Ef 1, 18; Hbr 6, 4; J 9; „recognition, receiving the name of Christ” – „poznanie, otrzymanie imienia chrześcijan”: Iz 43, 1; Jk 2, 7; „cleansing, removal of defilement” – „oczyszczenie, usunięcie zmyły”: Ef 5, 26; Heb 10, 22; Tt 3, 5; Rz 3, 25; 1 J 2, 2; 4, 10; „stripping; putting off the old human, the Christian analogue to circumcision” – „zrzucenie; zdjęcie starego człowieka, chrześcijańska analogia do obrzezania”: Kol 3, 9; 2, 11; „clothing; putting on Christ, the new human” – „przyodzianie się, przyobleczenie się w Chrystusa, nowe człowieczeństwo”: Gal 3, 27; Kol 3, 10; „dying; burial, participation in Christ’s ‘exodus’, the ordeal foreshadowed in his own baptism” – „umieranie; pogrzebanie, uczestniczenie w Chrystusowym przejściu ze śmierci do życia, ciężkie doświadczenie zapowiedziane w Jego własnym chrzcie”: Rz 6, 3 n.; Kol 2, 11; Łk 9, 31; 12, 50; Mk 10, 38; „resurrection into newness of life – zmartwychwstanie w nowości życia”: Rz 6, 4 n.; Kol 2, 12; 3, 1 n.; „building, as living stones into a new temple (community)” – „budowanie, bycie żywym kamieniem w nowej świątyni (wspólnocie)”: 1 Kor 3, 9 n.; Ef 2, 19-21; 1 P 2, 4 n.

Z wymienionych wyżej treści wynika, że chrzest jest czymś więcej niż tylko wylaniem wody na głowę dziecka czy zanurzeniem w niej dorosłego jako wyraz jego nawrócenia. Oznacza zmycie wszystkiego, co było złe do tej pory, i wyraża pragnienie bycia posłusznym wskazaniom Boga. Wzorem pierwszych chrześcijan, którzy, wybierając Jezusa jako swego Pana i Nauczyciela, stali się nowymi ludźmi, ochrzczeni mają na zawsze wejść

²⁷ M. Green. *Baptism. Its Purpose, Practice and Power*. London–Sydney–Auckland–Toronto 1987 s. 46-48.

²⁸ *Common Worship. Initiation Services* s. 191.

z Wszechmogącym w bliską relację. On uczynił ich swoimi dziećmi i pragnie być postrzegany przez nich jako Ojciec. Akceptując Chrystusa jako Zbawiciela oraz Jego naukę, której strzeże Kościół, przystępujący do sakramentu chrztu obmywani są wodą na znak przyjęcia śmierci dla grzechu i rodzin do innego życia – życia przepełnionego nadzieją szczęścia, przede wszystkim wiecznego²⁹.

Używana w liturgii chrztu woda jest znakiem obmycia i oczyszczenia, znakiem życia i śmierci. Ilustruje ona obmycie z brudu grzechu i pogrzebanie starego życia (podobnie jak zatopienie). Istotą gestu chrzcielnego jest zatem nie tyle woda, co zastosowanie jej do człowieka, czyli obmycie. Wówczas rozpoczyna się nowe życie z Chrystusem w Bogu. Woda, będąca źródłem życia, jest symbolem młodości; ten, kto ją pije, nigdy się nie zestarzeje. Ostatecznie jest to miłość Boża, która zalewa człowieka i staje się w nim niewyczerpanym źródłem³⁰.

Woda sugeruje również topienie. Przypomina, że w chrzcie umieramy dla grzechu i powstajemy do nowego życia, innego istnienia. Szczególnie wyraźnie ukazane jest to w momencie pełnego zanurzenia (por. Rz 6, 3-4). Jest to czas śmierci dla osoby, którą człowiek był kiedyś, a którą charakteryzował egocentryzm, brak pojednania i wyobcowanie z życia z Bogiem. Wszystkie te postawy zostają odrzucone. Tak jak woda zakrywa całego człowieka, tak Bóg zamyka etap życia ludzkiego. Następuje wtedy nowe stworzenie, które polega na wyzwoleniu z wód śmierci i pozwoleniu, by nowym życiem rządził jedynie Chrystus³¹. Chrzest może być wówczas rozumiany jako początek drogi, nie zaś jako rezultat końcowy.

Sakrament ten jest interwencją Boga w życie człowieka. Stwórca obdarza go swoją łaską, której pragnie udzielać nieustannie. Miłość i przebaczenie, które są wówczas celebrowane i przekazywane, otwierają przyjmującemu ten sakrament drzwi. Jego życie – choć dzielone na przeszłość, teraźniejszość i przyszłość – jest nade wszystko postrzegane jako całość. Chrzest otwiera drzwi do nieba i zawsze trzyma je otwarte. Obraz otwartego nieba nakreślił w swoich kazaniach Lancelot Andrews³² (1555-1626), podkreślając możli-

²⁹ D. L. Edwards. *What Anglicans Believe in the Twenty-First Century*. Trowbridge 2000 s. 70-71.

³⁰ A. Grün. *The Sacraments*. tłum. J. Cumming. New York-London 2003 s. 9.

³¹ Green. *Baptism. It's Purpose* s. 47.

³² Kiedy Lancelot Andrews umierał w 1626 r., opublikowanych drukiem było 96 jego kazań, nakreślających teologię chrztu. Charakteryzuje się ona prawdą o „otwartym niebie” („heaven opened”), które staje się takim dla przyjmującego ten sakrament.

wości, jakie Chrystus stwarza przed ochrzczoneymi. Tym, którzy przychodzą do Niego, zawsze proponuje stanie się nowym stworzeniem odrzucającym zło, a wybierającym zbawienie, kierowanie się wiarą na każdej drodze życia³³. Wraz z chrztem w osobie ludzkiej stary człowiek został ukrzyżowany, umarł razem z Chrystusem i w ten sposób przechodzi ona od bycia niewolnikiem grzechu do wolności życia dla Boga w Chrystusie Jezusie (zob. Rz 6, 11; 2 Kor 5, 17).

Symbolem rozpoczynającego się w sakramencie chrztu świętego nowego życia jest zapalona świeca, która często jest wręczana nowo ochrzczoneym. Przypomina ona prawdę, że w świetle Chrystusa rozpoznaje się ciemności oraz że światło to rozprasza ciemności zła. Świeca ta, zapalana przeważnie od paschału, przypomina wydarzenia Wielkiej Nocy, które nadają sens i tłumaczą treść sakramentu chrztu. Wtedy Zbawiciel, nazywający siebie Światłością Świata, wyzwolił ludzi od ciemności, dając im możliwość przebywania w Jego cudownym świetle. Płonąca świeca przypomina ochrzczoneym, że są oni jedno ze świętymi w świetle, w nim muszą dalej postępować i tym światłem świecić. W ten sposób będą posiadać i dzielić się miłością i pokojem Pańskim, co z kolei stanowić będzie potwierdzenie, że chrzest jest wydarzeniem ubogacającym zarówno indywidualnie przyjmującego ten sakrament, jak i cały świat³⁴.

Wspomniane wyżej życie w miłości oznacza życie w świetle i nie ma ono nic wspólnego z ciemnością, czyli nieporządkiem, byciem nieszczęśliwym, lękiem i niepewnością. Światłem pozwalającym na pokonywanie ciemności zła jest miłość, która ożywia nadzieję i ufność³⁵.

W anglikańskiej teologii chrztu podkreślana jest ważność znaku krzyża. Kreślony jest on na czubku głowy przyjmującego chrzest, by przypomnieć mu o Chrystusie, który za niego umarł. Coraz częściej znak ten używany jest do nie mającej pokrycia w życiu deklaracji wiary lub jedynie jako element bizuteryjnej dekoracji. On jednak ukazywać ma obecne w sercu chrześcijanina mękę i śmierć Chrystusa oraz zgodę na własne cierpienie i śmierć. Powołaniem każdego chrześcijanina jest bowiem (zgodnie ze wskazaniem Zbawiciela) niesienie własnego krzyża (zob. Mk 8, 34). W praktyce codziennego życia polecenie naśladowania Chrystusa niosącego krzyż oznacza realizowanie przykazania miłości Boga i bliźniego; miłowanie wszystkich

³³ K. Stevenson. *The Mystery of Baptism in the Anglican Tradition*. Norwich 1988 s. 55-56.

³⁴ N. Whitehead, H. Whitehead. *Baptism Matters* s. 57.

³⁵ Legood, Markham. *The Godparent's Handbook* s. 54-55.

bez względu na cenę. Kreślony znak krzyża ilustruje wyrażoną przez chrzest zgodę na posłuszeństwo i odpowiedzialną miłość. Postawy te, mimo że na co dzień są trudne do zachowania, stanowią fundament chrześcijańskiej odpowiedzialności³⁶.

W niektórych Kościołach anglikańskich przy kreśleniu znaku krzyża używa się oleju poświęconego przez biskupa diecezji. Pamięć o tym fakcie pozwala łatwiej uświadomić prawdę, że chrzest włącza do Kościoła lokalnego, mimo że wspólnota wierzących w Chrystusa obejmuje cały świat.

Przynależność do Chrystusa i Jego Kościoła podkreśla także składana deklaracja trwania w chrześcijańskiej wierze. W deklaracji tej ukazywana jest prawda wiary w Jednego Boga w Trzech Osobach, który stworzył świat i nadał mu sens istnienia: Ojciec posłał na ziemię swego Syna Jezusa Chrystusa, który żył i umarł na krzyżu. Ludzie mogą poznać Zbawiciela – miłość wcieloną („love embodies”). Dokonane przez Niego dzieła zbawcze są dziełami Ducha Bożego³⁷.

O wyjątkowym znaczeniu chrztu w imię Trójcy Przenajświętszej świadczą pytania, jakie stawia Herbert Thorndike (1598-1672), biblista i teolog anglikański, w homiliach (do Mt 3, 16-17; Łk 3, 21-22; Mt 28, 19-20) na uroczystość chrztu Jezusa: „Co czyści grzech poza chrztem w imię Ojca, Syna i Ducha Świętego? Czy istnieje chrzest bez wiary w imię, w którym jesteśmy ochrzczeni? Jaka może być inna wiara bez uwielbienia Trójcy Bożej; imienia, w które wierząc jesteśmy chrzczeni?”³⁸. Thorndike tłumaczy, że jedynie wyznanie wiary w Trójcę Przenajświętszą dokonuje dzieła zbawienia. Chrzest jednoczy człowieka z Chrystusem, który jest Zbawicielem, a którego dzieło jest konsekwencją miłości Ojca i wypełnia się przez wylanie Ducha.

Nakreślona teologia chrztu – jak mówił anglikański duchowny Simon Patrick (1626-1707) – kreśli przed przyjmującym ten sakrament niełatwe zadania. Obecnego w nim bowiem momentu wyznania wiary nie należy rozumieć jedynie jako złożenia deklaracji wiary, lecz także jako przyjęcie zadania kroczenia drogą świętości i posłuszeństwa Bogu. Świadectwo wiary jest braniem udziału w umieraniu i powstawaniu ze śmierci, niczym zanurzenie się w wodzie i wychodzenie z niej. Sakrament ten stwarza człowieka na nowo, wszczepiając go w Chrystusa, czyniąc dzieckiem Boga i współ-

³⁶ Tamże s. 52.

³⁷ Tamże s. 54.

³⁸ Stevenson. *The Mystery* s. 144.

dziedzicem królestwa Bożego. Definiując chrzest, Patrick mówi, że wierzy we wspólne aktywne przeżywanie konsekwencji udzielanego sakramentu; trzeba pojmować bycie ochrzczonym jako wyrażenie czegoś zarówno ze strony Boga, jak i człowieka. Tę podwójną aktywność połączył sprawowany obrzęd, za którego pomocą dochodzi do wspólnego porozumienia. Następstwem tego jest zaangażowanie się w wykonanie kilku rzeczy dla ludzkiego pożytku i korzyści³⁹.

W sakramencie chrztu rodzice dziękują Bogu za otrzymany od Niego dar nowego życia, decydują się na rozpoczęcie przez ich dziecko podróży wiary i proszą wspólnotę Kościoła o wsparcie. Dla dziecka chrzest oznacza początek drogi wiary, którą rozpoczęło wyzwolenie z ciemności oraz zwrócenie się w kierunku Chrystusa i stanie się członkiem Kościoła powszechnego i Jego lokalnej wspólnoty. Chrzest jako sakrament jest widzialnym znakiem Bożej miłości, przez niego wyrażane jest Bogu dziękczynienie za dar życia i publicznie potwierdzana jest Jego miłość. Jest to moment wyznania, że wszyscy ludzie potrzebują wyzwolenia z ciemności zła i rozpoczęcia nowego życia z Bogiem⁴⁰.

Kiedy dorośli przynoszą dziecko do chrztu, są proszeni o publiczną deklarację swojego zachowania względem dziecka: potwierdzenie, że wierzą w Boga, i zapewnienie, że wychowają swoje dziecko, krocząc za Jezusem. Jest to zapewnienie, że darmo ofiarowywana łaska chrzcielna nie zostanie zmarnowana. Jest to bowiem dar wyjątkowy, dający udział w naturze Bożej. Jako taki zmienia jakościowo człowieka. Rodzice są proszeni o odpowiedź co do wychowania dziecka, że decydują się na odwrócenie od wszystkiego, co jest złe czy też grzeszne i na zwrócenie się do Chrystusa. Ta deklaracja czyniona przez nich i rodziców chrzestnych składana jest przed wspólnotą Kościoła. Jej wierni z kolei obiecują modlitwą wspierać wzrastanie w łasce zarówno ich, jak i ich dziecka⁴¹.

Oprócz osobistych wymiarów przyjęcie chrztu ma również aspekt społeczny. Chrzest ustala nową przynależność do wspólnoty biorącej początek od nowego świata, który radykalnie różni się od starego⁴². Pamięć o wspól-

³⁹ Tamże s. 131.

⁴⁰ The Archbishops' Council. *Your Child's Baptism in the Church of England*. [B.m.w.] 2003² s. 2.

⁴¹ Tamże.

⁴² *Common Worship. Initiation Services* s. 190. Społeczny aspekt chrztu przedstawia deklaracja składana w obrzędzie ekumenicznej liturgii tego sakramentu ze Sri Lanki (*Ecumenical Baptismal Liturgy of Sri Lanka*): „Czy wyrzekasz się życia proponowanego przez władze tego świata – ciała i szatana – szczególnie pułapki dumy, miłości i służeniu pieniądзом, siły przemocy?”.

notowym wymiarze pierwszego z sakramentów nadaje szczególne znaczenie składanym wówczas obietnicom i wyrzeczeniom. Boża łaska, na której opiera się walka człowieka ze złem, przedstawiana jest jako wezwanie do ewangelizacji, jako głoszenie zwycięstwa Boga nad światem dzięki śmierci i zmartwychwstaniu Chrystusa. Chaos i ciemność zamienia się w nowe stworzenie (Rz 5, 6-8).

BIBLIOGRAFIA

- Baptism, Eucharist and Ministry. The Lima Text of 1982. Genève 1982.
H a n c W.: Ekumeniczny wymiar sakramentów chrześcijańskiej inicjacji w świetle między-wyznaniowych dialogów doktrynalnych. Studium ekumeniczne. Włocławek 2003.
L a m p e G. W. H.: Reconciliation in Christ. London 1955.
Ł u k a s z y k R.: Anglikański Kościół. IV. Teologia. W: Encyklopedia Katolicka. T. 1. Lublin 1973 kol. 587-590.
N a p i ó r k o w s k i S. C.: Sakrament chrztu w dialogach międzykościelnych. W: Chrzest na nowo odczytany. Red. J. Decyk. Warszawa 2001 s. 25-46.
S o b a ń s k i R.: Chrzest podstawą jedności Kościoła. Warszawa 1979.

THE BAPTISM SERVICE IN THE CHURCH OF ENGLAND

S u m m a r y

In the Church of England baptism must always be administered with water in the name of the blessed Trinity, according to Jesus Christ's command (Mt 28,19). As regards the effect of this sacrament marks a person's new birth into God's kingdom. It is a death to sin and comprehends gifts that by nature people cannot have. In it they are regenerated and made members of Christ and children of God. Baptism is something that happens to someone on the outside (being dipped in or sprinkled with water) as a symbol or sign of something happening on the inside (repentance, forgiveness and the gift of the Holy Spirit). The baptism of baby or an adult is a sign of the profound spiritual change which takes place when someone becomes a Christians. This is why this sacrament is celebrated as such an important event in the life of the Church.

There are two basic types of baptism service in the Church of England. There are baptism services that follow the order of service in the *Book of Common Prayer* of 1662 and there are those that follow the orders of service in *Common Worship* that were authorised for use from 1998. In spite of the differences there are a number of core elements that can be seen in the orders of service in both the *Book of Common Prayer* and *Common Worship*, elements that are central to Christian baptism and that can be found in services of baptism from very early time. In the case of the *Common Worship* services there is the option for additional elements, which are also practices that go back to the early days of the Church.

In the Anglican Churches godparents agree to take on three special responsibilities; to pray for the child, to set him a good example and to teach him. The Church expect parents and godparents to play their part in introducing the child to Christianity. Those who are older when

they are baptized have sponsors rather than Godparents. The role of the sponsor is not to speak for the person being baptized, but to formally present them for baptism and to help them in their growth as Christians after they have been baptised.

Summarised by Rev. Paweł Maciaszek

Słowa kluczowe: Kościół anglikański, chrzest, rodzice chrzestni, nowe narodziny, nowe życie.

Key words: Church of England, baptism, godparents, new birth, new life.